

„Szegeden élő fiatal költők antológiája”

Jó néhány antológiát vehettünk kezünkbe az utóbbi években, amelyek egy-egy város vagy megye irodalmát, tehetséges — vagy annak tartott — alkotóit mutatják be. Kár lenne tagadni: a túlzott lokálpatriotizmus gyakran felkarolt olyanokat is, akik csak a terjedelmet növelték, írásaikat nemigen publikálhatták volna másutt.

Ebben az antológiagyártásban is — szándékosan nem neveztem bőségre — felhívja magára a figyelmet a Gazdátlan hajók című kötet, amelyet a Magyar Írók Szövetsége Délmagyarországi Csoportja adott ki, az Irodalmi Alap, a megyei és a városi tanács támogatásával. Régi hiányt pótol ez a kiadvány, hiszen Szegeden az utóbbi években nemcsak önjelöltekben, tehetségekben sem volt hiány.

A Gazdátlan hajók hat „Szegeden élő fiatal költő” verseit tartalmazza. Ma már ez a meglehetősen óvatos megfogalmazás sem teljesen helytálló, hiszen ketten közülük — Géczy János és Zalán Tibor — az egyetem elvégzése után másik városba költöztek. „A fiatal magyar líra más-más törekvései és vonulatai vannak meg bennük, a helyazonossága buzdítja őket egyúttólásra. Ideköltődésük más erősségű és tehetségűk is más minőségű.” — írja Ilia Mihály a kötet előszavában. Ez egyben figyelmeztető is: ne az összetartozás, vagy a városához való kötődés erőszakolt és irodalmi kivüli kritériumai alapján értékeljük őket.

A „szegediséget”, mint tudatosan vállalt életformát Petri Csathó Ferenc nyitóversé. (Itt maradni) fogalmazza meg: „Itt maradni. / Leülni Juhász Gyula asztalához. / Sőhajók hídja alatt / ugyanabban a harangszóban; / levelet írni Nakonxipánba / ugyanazon a kórházi ágyon”. Ez a világ határozza meg akkor is, ha Loráról, Cervantesről ír, vagy éppen Kós Károlyt idézi. Groteszk hangú verseinek mégis van némi nosztalgikus kicsengé-

se. Verselése — egy-két gyöngébb szakasztól eltekintve — kulturált, eredeti, épp ezért meglepő, hogy beéri mozaikkal, afféle lírai pillanatképekkel; szintézisre, gondolati összefoglalásra mintha keveset törekedne.

Baka István a hat szerző közül talán a legismertebb, hiszen első kötete, a Magdolna-zápor országos sikert aratott. Azóta publikált versei (az antológiában nagyrészt ezek szerepelnek) bizonyítják: tovább tudta építeni — sajátos hangját, kifejezésmódját megőrizve — a korábban vállalt költői világot.

Eddigi történelmet értelmező-újraélő versei közül kiemelkedik a Gazdátlan hajók egyik legjobb darabja, A Jantra hidján. Tovább fejlesztette egységes, csak rá jellemző képi világát (Körvadászat), s új vívmányai közül feltűnt a hosszabb versek szigorú, arányos szerkesztése (Ballada, Trauermasch).

Az antik mitológia játszik meghatározó szerepet Téglásy Imre élményvilágában. Kár, hogy az újraelít Telemachosz-motívumok mögött olykor túlságosan elrejtí saját egyéniségét. Általában közvetlenebbül, nagyobb erővel szól, ha olykor kilép a keretből (... Pedig hát, Uraim, Bujdosó ének).

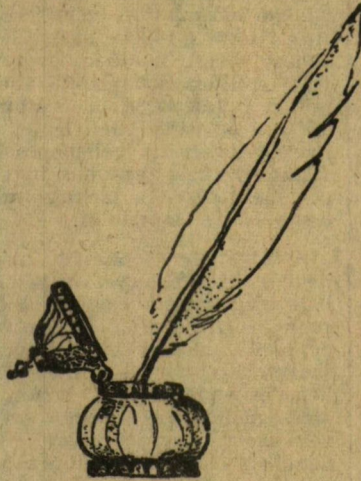
Géczy János verseit a szakma, a szülőföldhöz való erős kötődés és a népköltészet hagyományai szinte azonos erővel motiválják. Az a tény, hogy Géczy János, nyomot hagy, sajátos látásmódot, képességet eredményez a versekben (Hittem ikonfényű-anyja). A szűkebb hazájának vallott tájat egyaránt képes személyes élmévé tenni (Bodrogköz, Hegyalja), és európvá tágitani (Ázsiái tél, Varjúként billegő).

Nem diszletnek kell neki a népköltészet sem, kikerül a talán hatásosabb, de olcsó megoldásokat, saját „mitológiát” teremt. Ebbéli igyekezetében olykor még hajlik a túlzottan erős stilizálásra (pl. a Profán stációk utolsó része).

Sokoldalú érdeklődésével, ki-

apadhatatlan kísérletező kedvével tűnik ki a kötetből a Möriz-ösztöndíjas Zalán Tibor. A következetes formai szigorúságot (Elterített szerelmesvers, Elfoglalt örökség) éppúgy megtaláljuk nála, mint a groteszkbe hajló, szürrealisztikus motívumokat (Éjszaka, amikor eljöttek; Hajamat szeretted). Kiemelkedő, az antológia legjobbjai közé tartozó versei még: A ragyogás kaszái között, A Kálvárián, Portyázó fagyok.

A legfiatalabb — Belányi György zárja a sort. Ő eddig kevesebbet hallottat magáról, s a Gazdátlan hajókban is csak nyolc verse szerepel. Ezek azonban kulturált verselésről, egyéni törekvésekről és tehetségről tanúsítanak. Az Esmélésem hajnali

arca, a Csillagtör, kőkereszt és a Hajnali utazás című verseket mindenképpen a kötet értékei közé kell sorolnunk.

Összegzőképpen még annyit: a Gazdátlan hajók kiemelkedik az inkább csak mennyiségileg jelentős vidéki antológia-kiadásból, s ezért a szerzők, a „mecénások” mellett elismerés illeti Szigeti Lajos szerkesztőt, aki a verseket válogatta.

FUTÓ GYÖRGY

Petri Csathó Ferenc:

Időrend

előbb a sebek gyöngysora
aztán a vér
később kalandozásaim kora
az út nakonxipánig
előbb az ember még remél
később már ez is végetér

zuhog aztán a vér
és mosolygásnak látszik
végül már csak az út
végül már csak a rézpénz
amely rozsdát virázkik

Baka István:

A Jantra hidján

Kozák és lengyel nagyapáktól
származó bolgár és magyar,
május tizenhat, Jantra hidja,
Tirnovó, éjjel egy, vihar.

Villám lobog — országhatárok
népeket torzító hege,
vagy mást jelent — leányosollyá
lobban el az idők dühe?

Mosollyá hamvad, mosolyoddá
mely hetedhét századot átjárt,
míg kezéd kezemben Petőfi
sebéből kihúzta a dárdát.

A vihar elvonult, kitisztul
az ég, már csillaggal tele:
népvándorlás korabeli
lőszerszám ezüstverete.

Mióta ismerjük mi egymást!
Állunk a Jantra felett.
Tenyeremmé szűkült hazám,
hazámmá tágult tenyered.

Géczy János:

JOGARAIDAT A SZÉL, mákföld

tudod, hiába rázza,
magvak csörgését sodorja,
de öklödben marad a jövő nyár
üzenete: fekete pöttyös magvak!

Koronádat feltetted
arannyá sárgult hatalmad üzenetével,
s csendőrtollas fejekkel
hajlong előttd a kukoricatábla,
mák!

Téglásy Imre:

Ítélet

rámsüt a nap
szerveim úsznak
sárga piros zöld
lassú meduzák
szemhéjam alatt

légy hát nyugodt
ataraxia
ropogjon csak
körültted a táj
hisz nem tőled függ
hogy megmaradsz-e
vagy főlész a föld

hunyd be szépen szép szemed
a sűrű szövésű szabadság
hálóját ne szakítsd
ne rohanj bele fejfel

lám rádsüt a nap
bélyegét süti arcodra
ablakszabta árnyék keretét

Zalán Tibor:

Piros szélben zengő havak

Lobogó nyárban havazó asszony,
piros a szél is, hogy elsápasszon.
Hullámszik melled elnyugodóban,
szemedben fürdök, fekete tóban.

Oltárt a télnek, zengő havaknak
állíts — az éjnek, meleg szavaknak!
Épüljön jászol, Krisztusra-váró,
csillag kigyúljon, szivedre szálló.

Vacogó égből spiontekintet:
sarlóhold vérzi havazó inged.

Petri Csathó Ferenc:

Utána Rák havának

Pacsirták szíve távolban dobog rég
rák hava után zuhan rám halott ég
sötétben élek a lámpa holott ég
fakó tükörben szép hitem lobog még
bár kerít balszerencse
amint fát a kéreg
s mibe belefognék
dolog szerteszéled
bor keserű volt kiürült a korsó
talmi és lom már előbb volt jó
fogytán a kedvem s mi van az is forgó
napom is immár mind a legutolsó
utána rák havának
pereg csak mint a lomb
és vérzik mint a szó
mit az ember kimond

Géczy János:

Gyermekkori rétek forgószél-hintáján

Pörögnek forognak valamennyi lányok
Pislognak libbenő szoknyák alá
Kölyöknyi bokrok csenevész vagányok
Szemük pattan mint pitypangbúborék
Ha beakad ijjas kis semmi ágba
Ujjaik hegyén körömnnyi fény ül
Akárha ülne papírmadárka
Köröznek fennen egymás után
Varkocsok V-je húzó vadlibák
Láncostól szakadnak ringlisipil időnkől
Horizontunknak túlsó oldalára
S ariadne-ökönyálak végén
THESZEUSZ-ARCAINK

Baka István:

Körvadászat

Nyírfa s tükörképe a tóban: kártyalap.
Isten és Sátán kártyáznak az őszi
táj asztalán — Isten veszít s fizet.
Ierogyó szarvast, felbukó nyulat.

S jönnek a vadászok, puszkacsörtökölát
szemük is, a vérázott iszákon
Európa térképe: vérfolt-fővárosok,
szájukat nyitják — csontokkal fehérítő lövészarkokat.

A tó partján döglött halak
hevernek, mint kivájt szemek, a vizek megvakultak,
s jönnek a vadászok, a láthatár, mint halszáj összezárul,
S égtájak célkeresztjén megáll és vár a vad.

Zalán Tibor:

Éjszaka, amikor eljöttek

Anyám, a halottak kapuja
— égnek a gyertyák — kinyílik
és bejön tanácstalanul rajta
egy halványpiros tehén,
a szájában teniszlabda,
és bejön mosolyogva rajta
a nagyapám és mutatja,
hogy a torkát szabdalja valamilyen
megszámálhatatlan ollójú rák,
és bejön rajta egy csudakék,
aranyórási ósdi templomtorny,
kongat éjelet, törött a mutatója,
és bejön rajta egy téglagyár,
szívig lökődő csilléket görget,
és utána mindjárt egy
gyönyörű asszony jön be rajta,
apám anyja hozza a térképet,
s a térképre rájön mindenféle
zagyva beszédű, harácsoló náció...

... tudod, anyám

azután Ők is, Azok is eljöttek,
és már nem fértünk a házban,
és akkor vittek ki engem,
át a halottak kapuján, át,
és te sírtál anyám, már vigasztalan,
hajnalra a kapu visszafalazta önmagát,
s beléfalazott a sírásba téged.

Belányi György:

Keringő idő

In memoriam Vörösmarty

március van és hallgatnak dalaim
táncol: befelé forog forradalmam
zúgó hajában szürke álom-szálak
Salome-fátylát libbenti a hajnal

pirulna — ha pirkad — átégett éjjel
gyűrűzve gyűlön dermedt fény szeli át
hasad a ragyogás: fehérítő lángja
szemem üvegére fagyott jégvirág

kering az Idő eszméleten innen
évekkel fodrozott szoknyája suhog
villannak combjai áradva ölig:
végtelen tengerbe torkolló folyók

csillagból szakítja arcát az Asszony
s míg körötte bolygók körözve fogynak
krisztusi földért kinyújtott kezében
bevérzett ezüstje csörög a holdnak

embernyi csönd zuhan ma bennem versé:
szó ejtőernyőjével nyíló világ:
bíbor felhő-palástjából kioldja
Mária huszonhárom éves fiát —

március van és hallgatnak dalaim
forgószél pörgeti itt forradalmam
megkésztet hó száll: Istenné öszülten
hullatja ránk vendégahaját a hajnal